

ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Семкова Л.В. старший викладач кафедри «Економічна теорія», Маріупольського державного гуманітарного університету

Актуальність теми. Країни – світові лідери внаслідок вдалої багаторічної експансії на міжнародних ринках реалізували глобальні конкурентні переваги, а решта країн опинились практично на узбіччі сучасного економічного розвитку, оскільки не змогли вчасно адекватно відреагувати на виклики глобалізації, насамперед, фінансові, науково-технологічні та інформаційні. Визначальною проблемою розвитку світової економічної системи є об'єктивна необхідність розробки цілісної, теоретично та методично обґрунтованої стратегії формування глобальної конкурентоспроможності.

Проблематиці регулювання економічної діяльності в умовах глобального конкурентного розвитку протягом останніх років відводилося провідне місце в дослідженнях таких вітчизняних і зарубіжних економістів як О.Амоші, Л.Антонюк, О.Білоруса, І.Бураковського, А.Вебера, Р.Вернона, О.Власюка, А.Гальчинського, В.Гейця, Б.Губського, Дж.Даннінга, М.Делягіна, Дж.Кейнса, Ю.Козака, В. Кузнєцова, Д.Лук'яненко, З.Луцишин, Ю.Макогона, В.Новицького, Ю.Орловської, Ю.Пахомова, О.Плотнікова, М.Портера, А.Поручника, А.Ругмана, С.Соколенка, Дж.Стігліца, Ф.Хайска, П.Хайне, В.Чужикова, І.Школи, Й.Шумпетера, А.Філіпенка, М.Флейчук, Г.Черніченка та інших, в результаті чого сформувалась методологія аналізу економічної взаємодії країн.

Метою дослідження є розвиток теоретико-методологічних основ щодо визначення складових елементів конкурентоспроможності національної економіки в контексті розвитку економічного співробітництва.

Якісні зміни, що відбуваються у світовій економіці на початку третього тисячоліття є кардинальними за своєю сутністю. Це обумовлено тим, що традиційні ресурси економічного зростання вичерпуються та основними важелями та рушійними силами прогресу стають нетрадиційні ресурсні джерела, інноваційно-інтелектуальний потенціал і сучасні інформаційні технології. Національні господарства змушені пристосовуватись до таких змін, здійснюючи структурні та функціональні перетворення. В сучасних умовах впливу процесів глобалізації на розвиток світового економічного простору національні ринки об'єднуються у глобальні, що призводить до формування глобального бізнесу з відповідним інституціональним забезпеченням.

Доведено, що наукові концепції світового конкурентного розвитку, пройшовши еволюційний період становлення, характеризуються циклічністю та багатовекторністю. Особливу увагу у дисертації приділено змінам конкурентних відносин у глобальному вимірі. Доведено, що нові глобальні ознаки конкуренції дають підстави вважати її історичним явищем сучасного етапу розвитку міжнародної економічної системи.

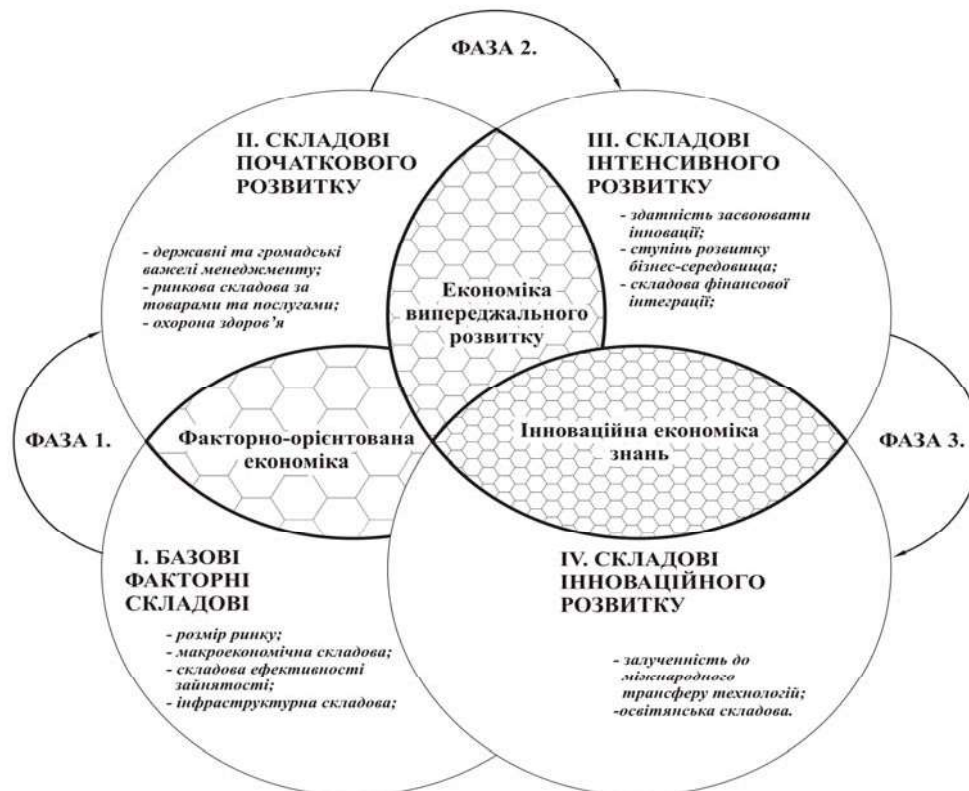

Рис. 1. Логіко-структурна схема визначення складових елементів конкурентоспроможності національної економіки (розроблено автором)

Дослідження теорій та концепцій розвитку процесів глобалізації у світовому економічному конкурентному середовищі дозволило визначити основні характеристики сучасного конкурентного середовища, а саме: лібералізація міжнародної торгівлі; нова архітектура глобальних попиту, пропозиції, прибутку та відтворювального процесу; гіпертрофоване зростання кількості суб'єктів міжнародної економічної діяльності; пріоритетність використання інтелектуального капіталу, інформаційних та ресурсозберігаючих технологій в умовах подальшої регіоналізації ринків та диверсифікації форм міжнародного бізнесу [1].

З метою визначення стадійності зміни рівня конкурентоспроможності країни в процесі переходу від факторно-орієнтованої до інноваційної економіки знань через стадію випереджального розвитку запропоновано логіко-структурну схему визначення складових елементів конкурентоспроможності національної економіки (рис. 1).

Визначено чотири типи наслідків глобальної фінансово-економічної кризи на соціально-економічний розвиток світової економіки: падіння цін фінансових активів і цін на нерухомість; різке зниження цін на сировинні товари, у тому числі енергоносії, метали й продукти

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

харчування; недостача наявних коштів (особливо доларів США) на місцевих і міжнародних валютних ринках; швидке зниження доходів від експорту.

Доведено, що незважаючи на фінансову підтримку держави банківської сфери та окремих галузей шляхом рекапіталізації банків, підтримки попиту споживачів продукції автомобільної галузі і ін. для боротьби з кризою роль країн на світовому ринку докорінно зміниться. Встановлено, що витрати з бюджетів країн на антикризові заходи створюють загрозу інфляції та стрімкого зростання державних боргів [2].

Для визначення конкурентоспроможності національної економіки, концентрація наявних факторів в господарській системі якої забезпечить максимальний рівень економічного зростання, доцільним є визначення поточного рівня конкурентоспроможності України в світі.

Таблиця 1.

Країни за індексом глобальної конкурентоспроможності в 2007-2008 рр. [3]

Країна	ІГК 2007-2008		Місце за ІГК 2006-2007
	Місце	Показник індексу	
США	1	5,67	1
Швейцарія	2	5,62	4
Данія	3	5,55	3
Швеція	4	5,54	9
Німеччина	5	5,51	7
Фінляндія	6	5,49	6
Сінгапур	7	5,45	8
Японія	8	5,43	5
Британія	9	5,41	2
Голландія	10	5,4	11
Південна Корея	11	5,4	23
Гонконг	12	5,37	10
Канада	13	5,34	12
Тайвань	14	5,25	13
Австрія	15	5,23	18
Норвегія	16	5,2	17
Ізраїль	17	5,2	14
Франція	18	5,18	15
Австралія	19	5,17	16
Бельгія	20	5,1	24
Ірландія	22	5,03	22
Нова Зеландія	24	4,98	21
Чилі	26	4,77	27
Естонія	27	4,74	26
Чехія	33	4,58	31
Китай	34	4,57	35
Литва	38	4,49	39
Латвія	45	4,41	44
Польща	51	4,28	45
Росія	58	4,19	59
Казахстан	61	4,14	50
Узбекистан	62	4,13	-
Азербайджан	66	4,07	62
Бразилія	72	3,99	66
Україна	73	3,98	69
Болгарія	79	3,93	74
Беларусь	84	3,88	87
Грузія	90	3,83	87
Вірменія	93	3,76	80
Венесуела	98	3,63	85
Молдова	97	3,64	86

На основі аналізу способів виміру конкурентоспроможності окремих країн світу, а саме: індекс наявної порівняльної переваги (RCA – від англ. Revealed Comparative Advantage); індекс Мікаелі; індекс частки в торгівельному балансі; індекс наявного патентної переваги (PRA – від англ. Revealed Patent Advantage) та інших, встановлено, що всі зазначені індекси стосуються лише зовнішньої торгівлі товарами та послугами й секторального впливу конкурентоспроможності певної галузі на загальну конкурентну перевагу.

Тому необхідним є удосконалення існуючого математичного апарату шляхом побудови нового індексу конкурентоспроможності країни (CI). Було розроблено алгоритм розрахунку економічного індексу конкурентоспроможності країни, сутність якого полягає у компаративному аналізі цінової складової зовнішньої торгової та інших форм міжнародної економічної діяльності з урахуванням інтегрованого показника розмитнення:

$$CI = \left(\frac{P_d - P_m}{P_d - P_m^*} \right) \times \frac{Q_d}{Q_d + Q_m}, \quad (1)$$

де P_d – ціна реалізації вітчизняного товару;

P_m – ціна реалізації імпортного товару;

P_m^* – ціна імпортного товару при перетині державного кордону;

Q_d – обсяг ринку, що належить вітчизняному товару, який розрахований у натуральному вираженні;

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

$$Q_d = \frac{\text{вартісне вираження обсягу ринку}}{P_d} \quad (2)$$

Q_m – обсяг ринку, що належить імпортованому товару, який розрахований у натуральному вираженні, принцип розрахунку відповідний до Q_d .

Даний алгоритм надає можливість: визначити знак індексу та надати уявлення щодо характеру конкурентоспроможності: постійний (стійкий) або тимчасовий; чисельного значення (прямопропорційна залежність, тобто високе значення індексу за умов стійкої конкурентоспроможності свідчить про суттєву конкурентну перевагу вітчизняної економіки, а за умов тимчасової – про штучний характер переваг) (табл.2) [4].

Таблиця 2.

Складові компаративних вимірів алгоритму розрахунку економетричного індексу конкурентоспроможності країни			
	Співвідношення цін	Співвідношення ринкових часток	Характер конкурентоспроможності
	$P_d < P_m^*$	$Q_d > Q_m$	Постійна (стійка) конкурентоспроможність
I.	$P_m^* < P_d < P_m$	$Q_d > Q_m$	Тимчасова конкурентоспроможність – існує загроза з боку імпортованих товарів
II.		$Q_d < Q_m$	Втрачена конкурентоспроможність – загроза вже відбулась, не існує навіть уявних переваг, ситуація має тимчасовий характер, але є можливість формування постійної неконкурентоспроможності
V.	$P_m < P_d$	$Q_d < Q_m$	Постійна (стійка) неконкурентоспроможність

Використання запропонованого алгоритму розрахунку економетричного індексу конкурентоспроможності країни дозволяє застосовувати більш агрегований рівень об'єктів міжнародної економічної діяльності країни для визначення конкурентної позиції країни в умовах глобального конкурентного розвитку.

За результатами розрахунків рейтингу глобальної конкурентоспроможності в розрізі країн світу, їх згруповано за фазами розвитку. У відповідності до фаз розвитку національних економік: при цьому деякі відносно бідні країни світу, які знаходяться на стадії факторно-орієнтованої економіки (Індія, Індонезія), мають більш високий загальний рейтинг та, відповідно, більш конкурентоспроможну економіку, ніж країни з більш високим рівнем – Греція.

Підтверджено принцип індексу конкурентоспроможності: ступінь впливу складових на загальну конкурентоспроможність країни залежить від ступеня розвитку економіки. Отже, забезпечення макроекономічної стабілізації залежить від здатності уряду концентрувати зусилля на покращенні тих складових конкурентоспроможності, які мають найбільше значення для поточної стадії розвитку країни.

Динаміка макроекономічних показників та оцінка діяльності українського уряду з боку вітчизняних та міжнародних експертів свідчать про наявність глибокої економічної, соціальної та політичної кризи в Україні.

Динаміка кредитних рейтингів в 2009 р. характеризувалась наявністю поступової тенденції до дефолту України, особливо щодо зобов'язань короткострокового характеру як в іноземній, так і в національній валютах. Одним з результатів діяльності національної економіки та Уряду стало падіння конкурентоспроможності економіки України, яка у рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму 2009-2010 опустилася за рік на 10 позицій – з 72 на 82 місце (рис. 2) [5].

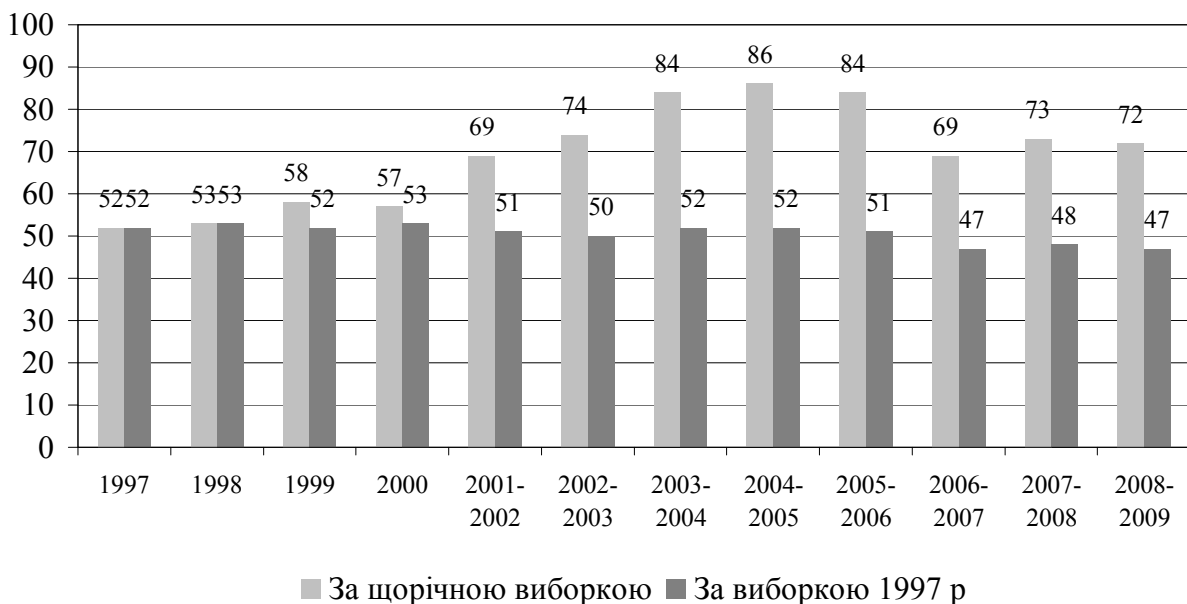

Рис. 2. Динаміка рейтингу конкурентоспроможності України в 1997 – 2009 рр.

Відносна статичність національних показників ще більш помітна, якщо для порівняння використовувати групу країн, що входили до Індексу глобальної конкурентоспроможності в 1997 році, коли Україну було вперше залучено до рейтингів Всесвітнього економічного форуму. Таким чином, після найбільшого прогресу в рейтингу глобальної конкурентоспроможності, який було досягнуто за підсумками 2006 року, в наступні два роки Україні покращити не вдалось. В цілому, починаючи з 1997 року позиція України у відносному рейтингу конкурентоспроможності економік, покращилась на п'ять пунктів.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Серед чинників макроекономічної нестабільності найбільш загрозливими є темпи інфляції (129 місце), рівень національних заощаджень (72 місце), дефіцит державного бюджету (68 місце). Основними чинниками, що негативно впливають на розвиток бізнес-середовища є: політична нестабільність (16,5%), доступ до фінансових ресурсів (13,5%), корупція (10,3%) та податкове регулювання (10,1%) [6].

Висновки. Зроблено висновок, що процеси світової глобалізації та конкуренції характеризують зміни в національній економіці в цілому і її міжнародній економічній діяльності, зокрема: більшість позитивних і негативних явищ міжнародних економічних відносин впливають на Україну з відповідними наслідками для її економіки.

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується процесом глобалізації. Україна бере участь у сучасних процесах глобалізації як невід'ємна складова світової економіки. Але цей об'єктивний процес відбувається досить повільно, супроводжується значним ускладненням та загостренням суперечностей. Вітчизняна економіка ще має пройти тривалий шлях ефективного інтегрування у систему міжнародного поділу праці і товарообміну, подолати певні технологічні та інші перешкоди на цьому шляху, вирішити проблеми здійснення прогресивних структурних зрушень, це зокрема передбачає посилення уваги до раціональної організації зовнішньоекономічних зв'язків нашої країни, забезпечення їх динамічного зростання і оптимізації в умовах глобалізації.

Використання вигод від участі у міжнародному поділі праці дозволяє кожній країні постійно підвищувати свою економічну ефективність і результативність, даючи їй можливість зосереджуватись на виробництві тих товарів та послуг, по яких вона має переваги у конкурентоспроможності у порівнянні з іншими країнами. Збільшення частки країни у світовому експорті спричиняє покращення її економічного стану, якщо зростання експорту продукції галузей з високою продуктивністю супроводжується підвищенням питомої ваги цієї продукції в загальному обсязі виробництва даної країни.

З урахуванням виявлених резервів та диспропорцій в економічному розвитку України, запропоновано пріоритети забезпечення конкурентоспроможності на рівні країни, які базуються на принципі продуктивності використання ресурсів з реалізацією наступних напрямів: мобілізація резервів використання техніко-технологічних ресурсів за рахунок; активізації інноваційної діяльності підприємницького сектору; обґрунтування оптимального співвідношення обсягу експорту та імпорту в контексті збільшення обсягів експортної продукції з вищою доданою вартістю; впровадження вищезазначених напрямів повинно здійснюватися послідовно від факторно-орієнтованої до інноваційної економіки знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

7. Бураковський, І. В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України [Текст] / І. В. Бураковський, О. В. Плотніков. - Харків : Фоліо, 2009. - 299 с.
8. Головин М. Влияние финансовой глобализации на денежно-кредитную политику: теоретические аспекты и реакция на финансовые кризисы / М. Головин // Финансы Украины. – 2009. - №7. – с. 3-19
9. IMD. World Competitiveness Yearbook. Methodology. www.02.imd.ch/wcy/methodology.
10. Семкова Л.В. Стратегічні пріоритети підвищення конкурентоспроможності національної економіки / Семкова Л.В. // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов. Часть 2. Донецк: ДонНУ, 2008. - С. 882-886.
11. ЕВА: Несприятливий індекс інвестиційної привабливості України стабільний три останні квартали 2009 р. [Електронний ресурс]: <http://news.finance.ua/ua/~1/90/all/2010/01/26/185213>
12. Соціально-економічне становище України за 2009 рік [Електронний ресурс]: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

РЕЗЮМЕ

Метою дослідження є розвиток теоретико-методологічних основ щодо визначення складових елементів конкурентоспроможності національної економіки в контексті розвитку економічного співробітництва.

Ключові слова: конкурентоспроможність, національна економіка, фактори конкурентоспроможності, економічне співробітництво, світова економіка, міжнародний поділ праці, світова криза, міжнародна торгівля

РЕЗЮМЕ

Целью исследования является развитие теоретико-методологических основ относительно определения составных элементов конкурентоспособности национальной экономики в контексте развития экономического сотрудничества.

Ключевые слова: конкурентоспособность, национальная экономика, факторы конкурентоспособности, экономическое сотрудничество, мировая экономика, международное разделение труда, мировой кризис, международная торговля

SUMMARY

Research objective is to develop theoretical and methodological framework concerning the definition of the constituent elements of national economic competitiveness in the context of economic cooperation.

Keywords: competitiveness, national economy, competitiveness factors, economic cooperation, economic, the international division of labour, world crisis, international trade

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-МАЙНОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Сидорченко Т.Ф., кандидат економічних наук, завідувач кафедри менеджменту та правового забезпечення господарської діяльності Бердянського державного педагогічного університету

Центральною ланкою суспільно-економічних відносин завжди виступали відносини земельної власності.

Земля являє собою унікальний природний ресурс. Вона є єдиним місцем існування людства, основним і єдиним фактором організації його продуктивних чинників, що задіяні в створенні всіх інших продуктів і благ. Обмеженість і невідновність цього ресурсу викликає об'єктивну необхідність суспільного регулювання правових норм і умов землекористування.

Разом з тим, у ринковій економіці земля здобуває форму товару й може служити об'єктом майнових угод, результати яких тією чи іншою мірою здатні зачепити інтереси інших людей і суспільства в цілому. Тому введення ринкових відносин висуває підвищені вимоги до системи державного обліку й реєстрації земельних ділянок, контролю за їхнім правовим статусом і діючими обтяженнями, оборотом землі і її раціональним використанням.

Земельно-майновий комплекс – сукупність об'єктів нерухомості, які об'єднані спільною територією [1]. Оскільки земля є основою, просторовим базисом будь-якої нерухомості, то необхідною умовою землекористування населених пунктів є управління земельно-майновим комплексом, оптимальним його розподілом за функціональним і цільовим призначенням, розміщенням і використанням об'єктів виробництва, формуванням раціональної структури господарства і його територіальної організації.

Виокремлення земельно-майнового комплексу в системі населеного пункту можливе через визначення його фізичних характеристик в системі державного земельного кадастру, ідентифікацію права власності та користування. Останнє положення реалізується через ведення системи реєстрації прав на земельні ділянки та нерухоме майно.

З позиції функціонування земельно-майнового комплексу в регіоні важливим є збалансування нерухомості за його компонентним складом та правами на його використання.